

De wereld na het invaren – wanneer de echte reis begint

Met de voltooiing van de transitie naar de Wet toekomst pensioenen begint de fase die er werkelijk toe doet: de wereld ná de operatie. Waar jarenlang de focus lag op transitieplannen, datakwaliteit en governance, verschuift de aandacht nu naar de werking van het stelsel in de praktijk. In deze nieuwe werkelijkheid is onzekerheid niet groter geworden, maar wel zichtbaarder. En met transparantie ontstaat een nieuwe taak: pensioenfondsen moeten zich gaan bewijzen.

Invaren markeert daarmee niet het eindpunt, maar het begin van de echte reis. Deelnemers zien maandelijks wat markten met hun vermogen doen. Fondsen worden vergelijkbaar op kosten, rendement, service en voorkeuren. En de actuaris wordt aangesproken op uitlegbaarheid en toekomstbestendigheid, niet slechts op rekenkracht. Dit artikel schetst die wereld langs drie perspectieven: de deelnemer, het fonds en de actuaris.

Drs. C.C. Werner AAG (links) werkt als director bij Aethiqs.

M.A.C. van Wingerden AAG werkt als financial risk manager bij Achmea Bank.

Dit artikel is op persoonlijke titel geschreven.

DE DEELNEMER AAN ZET: WELKE KEUZE PAST BIJ MIJ?

Wie vandaag inlogt, ziet geen abstract reglement meer, maar een persoonlijk vermogen dat meebeweegt met de markt. Schommelingen zijn direct zichtbaar. Daarmee verandert de beleving van risico en rendement. Deelnemers bekijken pensioen niet meer op afstand, maar ervaren ontwikkelingen stap voor stap tijdens de reis.

De digitale lat ligt daarbij hoog. Dat vraagt om persoonlijke keuzebegeleiding en om kanalen die aansluiten bij gedrag, niet alleen bij regels. Zo benadrukt de AFM dat adequate keuzebegeleiding een continu proces van inrichten, uitvoeren, monitoren, evalueren en verbeteren is¹.

Daarmee verschuift de vraag van 'wat levert het op?' naar 'wat past bij mij?'. De deelnemer is aan zet. Dat vraagt om het structureel meten van preferenties, niet alleen rondom risico, maar juist ook rondom waarden, persoonlijke prioriteiten, ethiek en invloed op de reële economie.

Het meten van preferenties wordt daarmee een bestuurlijk kerninstrument: via enquêtes, gedragsdata, keuzegedrag en digitale interactie blijven fondsen verbonden met de deelnemers en daarmee hun bestaansrecht. Het gaat daarbij niet om méér keuzes, maar om betere keuzes: een beperkt aantal profielen dat herkenbaar aansluit bij verschillende waardenprofielen.

Internationale voorbeelden laten zien dat voorkeuren zoals geloofsovertuiging, ethische of duurzaamheidswensen belangrijk zijn en voor een groeiende groep zelfs bepalend. Een deelnemer die zich bewust is van de maatschappelijke impact van beleggen, zal dit ook terug willen zien in de keuzes die een fonds aanbiedt. En een deelnemer die vooral financiële rust zoekt, wil weten welk profiel primair op stabiliteit is gericht.

Voorbeeld – NEST Pensions (VK): voorkeuren als propositie²

NEST Pensions laat zien hoe je voorkeuren aanbiedt zonder het default te verzwakken. Het merendeel van de deelnemers blijft in de Retirement Date Funds, maar wie dat wil kan kiezen voor onder meer Ethical of Sharia, of voor een hoger of lager risicoprofiel. De les: bied enkele betekenisvolle alternatieven die aansluiten bij waarden of risicohouding, en houd de rest eenvoudig.

Keuzevrijheid ontstaat daarbij niet in een vacuüm. Deelnemers meten fondsen af aan commerciële referenties: digitale banken, hypotheekapps, streamingdiensten en vooral de pensioenapps van PPI's. Premiepensioeninstellingen lieten de afgelopen jaren zien hoe krachtig lage kosten, moderne IT en een intuïtieve keuzeervaring kunnen zijn. Verzekeraars blinken uit in begeleiding en flexibele premieregelingen. Voor veel deelnemers vormt dit het referentiekader waartegen zij hun pensioenreis beoordelen.

Nieuwe technologische ontwikkelingen maken het mogelijk om preferenties niet alleen via enquêtes te meten, maar ook via gedragsdata en interactiepatronen. Dat opent de deur naar adaptieve lifecycles, andere segmentatie en gerichte keuzebegeleiding. Zo maakt technologie verdere personalisatie en waardecreatie mogelijk, zonder dat de samenhang in het stelsel verloren gaat.

HET FONDS AAN ZET: WAT IS MIJN BESTAANSRECHT?

Voor fondsen verschuift de kernvraag. Van: kunnen we het uitvoeren? Naar: waarom bestaan we zo? Strategische scherpte is geen luxe meer, maar een randvoorwaarde.

Fondsen kunnen niet alles tegelijk zijn. Ze zullen een keuze moeten maken want middelmaat is in een transparante DC-wereld moeilijker te rechtvaardigen. Het fonds is aan zet:

- 1. Kostenleiderschap** staat voor schaal, standaardisatie en voorspelbaarheid. De belofte is eenvoudig: lage structurele kosten per deelnemer en een robuust proces. Dit stimuleert verdere consolidatie in de sector.
- 2. Waardecreatie door individuele bediening** vraagt om digitale volwassenheid, scenariobegeleiding en continue interactie met deelnemers. Dit brengt een directe vergelijking met PPI's en verzekeraars met zich mee. Wie kiest voor individuele bediening, krijgt te maken met het meest concurrerende deel van de markt. PPI's onderscheiden zich door lage kosten en wendbare digitale platforms zonder legacy. Verzekeraars excelleren in keuzebegeleiding en flexibele premieregelingen. Samen vormen zij het referentiekader voor fondsen die deze route kiezen.
- 3. Waardecreatie door doelgroep-expertise** draait om herkenning: een gedetailleerd begrip van loopbanen, arbeidsvormen, persoonlijke uitdagingen en behoeften binnen de deelnemerspopulatie. Door die kennis kunnen fondsen oplossingen bieden die aansluiten bij het leven van deelnemers, ook buiten het pensioen zelf.

Voorbeeld – woonoplossingen in de zorgsector

In de zorgsector laat PFZW zien hoe maatschappelijke waarde onderdeel kan worden van de propositie³. Via Attens Hypotheken⁴ krijgen zorgmedewerkers toegang tot hypotheeklen die beter passen bij flexibele contracten en toeslagen. Daarnaast investeert het fonds in woonprojecten waarin sleutelberoepen voorrang krijgen of waarin wonen en zorg zijn gecombineerd. Zo wordt de waarde van pensioenvermogen voelbaar in het dagelijks leven van deelnemers.

DE ACTUARIS AAN ZET: VAN REKENEN NAAR VERBINDEN EN REGISSEREN

In deze nieuwe wereld verandert de rol van de actuaris ingrijpend. De actuaris verschuift van rekenmeester naar verbinder en regisseur: iemand die risico's duidt in plaats van alleen berekent.

Dat vraagt om een heldere visie op wat je doet en waarom, als professional én als organisatie. Met inzichten uit andere vakgebieden zoals asset management, behavioral finance of AI creëert de actuaris nieuwe waarde voor deelnemers.

De kerncompetentie van actuarissen wordt in een datagedreven wereld steeds waardevoller. Diepgaand inzicht in hoe modellen werken en waar hun grenzen liggen maakt het mogelijk om AI verantwoord in te zetten en om uitkomsten te vertalen naar keuzes die deelnemers begrijpen en vertrouwen.

Een andere belangrijke rol ligt in het meten en vertalen van preferenties. Het nieuwe stelsel vraagt om meer dan het meten van risicohouding. Voorkeuren rondom duurzaamheid, ethiek, religie of

maatschappelijke impact worden steeds belangrijker. De actuaris helpt deze voorkeuren te kwantificeren zodat zij een plaats krijgen in beleggingsmix, risicobudget en lifecycle-ontwerp.

Daarnaast wordt de actuaris architect van keuzebegeleiding. Default-keuzes blijven cruciaal, maar de ruimte daaromheen bepaalt of deelnemers vertrouwen houden. Dat vraagt om een datagedreven aanpak: weten wanneer te intensiveren, wanneer te vereenvoudigen en welke scenario's het meeste inzicht geven. Dit raakt aan gedragseconomie, psychologie en data science en vormt een nieuw domein binnen het actuariële vak.

DE KERNCOMPETENTIE VAN ACTUARISSEN WORDT IN EEN DATAGEDREVEN WERELD STEEDS WAARDEVOLLER

CONCLUSIE

De wereld na het invaren is geen eindpunt maar een begin. De echte reis start pas wanneer deelnemers hun pensioen daadwerkelijk ervaren, keuzes van fondsen transparant worden en actuarissen betekenis geven aan onzekerheid. Deelnemers willen eenvoud, relevantie en keuzes die passen bij hun leven en waarden. Fondsen moeten kiezen waar zij werkelijk goed in zijn en die keuze consequent doorvoeren. En actuarissen bouwen niet langer alleen aan berekeningen, maar aan het bestaansrecht van fondsen. ■

1 – Voorlopige leidraad keuzebegeleiding: stel de deelnemer in staat om een passende pensioenkeuze te maken
<https://www.afm.nl/nl-nl/sector/actueel/2022/november/leidraad-keuzebegeleiding-pensioen>

2 – Nest pensioen proposities –
<https://www.nestpensions.org.uk/schemeweb/nest/investing-your-pension/fund-choices.html>

3 – Wonen in pensioengeld | PFZW
<https://www.pfzw.nl/over-pfzw/nieuws/kellermanns-kijk/kellermanns-kijk-62.html#:~:text=Dat%20is%20in%20deze%20tijd%20van%20enorme,kort%20geleden%20in%20de%20krant%20met%20het>

4 – Attens Hypotheken speciaal voor zorg en welzijn – Attens
<https://www.attens.nl/hypotheek/zorg-en-welzijn>